

Sporing og eftersøgning:

"Happiness does not come from the absence of troubles but from the ability to face them ... Thus happiness has become identified with action and ever more difficult action at that."

– Willi de Ross: "North West Passage", 1980, p196-197

At blive væk:

Eftersøgning iværksættes, når nogen er "blevet væk". I forbindelse med friluftaktiviteter i dansk terræn vil det oftest være i forbindelse med O-løb eller lignende aktiviteter at deltagerne bliver væk.. Sædvanligvis er området relativt afgrænset, hvilket i høj grad er med til at forenkle en eventuel eftersøgningsoperation.

Allerede i planlægningsfasen er det formålstjenligt at studere kort over det pågældende område, imens man prøver at analysere sig frem til hensigtsmæssige eftersøgningsteknikker, hvis nogle af deltagerne skulle blive væk under forløbsafviklingen.

Husk på, at i Danmark er det meget få steder, hvor der er mere en nogle få hundrede meter til den nærmeste asfalterede vej. En god grundregel er, "aldrig krydse en asfalteret vej, hvis du er blevet væk, følg i stedet vejen!" En så enkel grundregel vil være fornuftig at indprente deltagerne i forhold til deltagelse i O-løb eller tilsvarende.

Og alligevel skal man altid huske at medtænke, at personer, som er blevet væk, risikerer at gå så meget i panik, at alle former for rationel tænkning bliver forladt. I Alaska, hvor der igennem de store skovområder kun er én gennemgående asfalteret vej, er der eksempler på mennesker, som efter at være gået vild og er kommet til asfaltvejen igen er drejet ind i skoven, fordi det "nok ikke var den rigtige vej". Sådanne irrationelle adfærdsmønstre gør tingene meget besværlige for redningsarbejderne, som forsøger at følge sporene hos den vækblevne person.

Mange steder hører man derfor følgende grundregel blive praktiseret: "Hvis du bliver væk, så sæt dig, og bliv på samme sted". Denne grundtanke findes bl.a. eksemplificeret i det amerikanske "Hug a Tree"-program, hvor børn lærer, at hvis de bliver væk, så skal de omfavne et træ og blive på stedet.

Muligvis vil det være en korrekt reaktionsmåde i meget store skovområder, hvis man virkelig ikke har nogen som helst anelse om, hvor man er henne. I Danmark (og for så vidt også mange steder i øvrige Skandinavien) vil man, blot man evner at gå i en lige linie, kunne finde tilbage til kendte steder.

Hvis man er blevet væk i skovterræn, vil man formentlig have fulgt en sti til et punkt meget

tæt på, hvor man befinder sig. En del af de mennesker, som bliver væk i naturområderne i Skandinavien, bliver væk, fordi de står ud af deres bil for at holde en tissepause. Personen bevæger sig fra vejen og ind i skovområdet uden at lægge videre mærke til terrængenstande eller terrænformer. Personen behøver ikke at være mere end 20 til 50 meter fra vejen, førend skoven er så tæt, at man ikke umiddelbart kan se, hvilken vej man skal gå.

Hvis panikken sætter ind på det tidspunkt, kan det godt resultere i et temmelig langt ophold i pågældende skov, fordi paniske mennesker giver sig til at løbe. Dvs. at de bringer sig selv endnu længere væk fra kendte omgivelser.

Den rigtige procedure er at tænke roligt over situationen, dernæst markere sit nuværende udgangspunkt. Dette kan fx gøres ved at skære et stykke bark af et træ, binde en plastpose omkring en gren eller lignende. Markeringen skal gerne kunne ses mindst 30 meter derfra.

Næste trin i proceduren vil være forsigtigt og langsomt at bevæge sig rundt om denne markering i rimelig afstand (omkring 20-50 meter afhængig af terræn og sigtbarhed – man må ikke miste sit udgangspunkt af syne) for derefter at prøve at finde nogle terrængenstande eller terrænformer, som man genkender. Hvis heller ikke det lykkes, må man prøve nærmere at analysere sin situation.

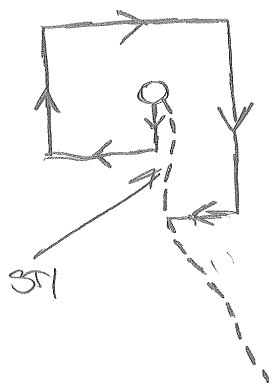
I det tilfælde, hvor man er stået ud af en bil for at holde en pause eller for at se nærmere på nogle interessante planter/dyr/eller lignende, vil vejen, bilen og de sikre omgivelser altså være i relativ nærhed. Det er blot et spørgsmål om at finde den rigtige retning.

En god procedure er at prøve at tænke tilbage på, hvordan terrænet så ud på det sidst kendte punkt (Bilen, vejen, rasteplass, stien, etc), samt at prøve at analysere sig frem til, hvor mange skridt man har taget, siden man var ved udgangspunktet. Derefter vil man ud fra et rationelt overblik kunne sige sig selv, at man på et eller andet tidspunkt vil finde tilbage til bilen. Imens man forsøger, skal man dog altid kunne finde tilbage til sit udgangspunkt. Derfor er den indledende markering af det udgangspunkt, hvor man realiserer, at man er blevet væk, meget vigtig.

Hvis man eksempelvis ved, at man formentlig ikke har gået mere end 500 skridt fra sit oprindelige udgangspunkt til stedet, man har markeret, vil man ved at prøve at gå 600 skridt i forskellige retninger fra det markerede punkt før eller siden støde på sit udgangspunkt.

Mens man laver disse forsøg, markerer man sin rute – mindst for hver 5. eller 10. meter (afhængig af terrænforhold og sigtbarhed) – eksempelvis ved at skære et stykke bark af et træ. Derved vil man definitivt kunne søge tilbage til det markerede punkt og prøve en ny retning.

Hvis det i stedet er en sti, man er kommet væk fra, vil spiralsøgningsmetoden kunne bruges. Ved spiralsøgningsmetoden bevæger man sig i større og større firkanter omkring sit udgangspunkt. Man laver hele tiden markeringer, således at man kan finde tilbage igen. For at benytte spiralsøgningsmetoden i tæt skovterræn skal man være dygtig til at lave et 90 graders sving, samt til at holde en lige linie (se evt. i kapitlet om navigation for et beskrivelse af principperne for bevægelse i lige linier i områder med lav sigtbarhed, som fx tæt skov)

Hvis man er i stand til at holde hovedet klart og ikke går i panik, er der ingen grund til at frygte at blive væk i hverken dansk eller skandinavisk terræn.

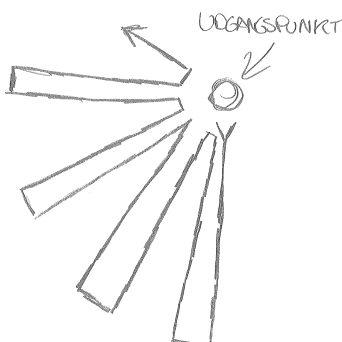
Eftersøgning:

Hvis en person alligevel er blevet væk, gælder det selvfølgelig om at finde personen hurtigst muligt. I forhold til normale friluftsførøb vil det – især i dansk terræn - som oftest være turlederne, som igangsætter og gennemfører den indledende eftersøgning. Hvis det – i dansk terræn – ikke lykkes at lokalisere deltageren efter nogle timers forløb, bør man overveje at tilkalde hjælp hos myndighederne. (Alarmcentralen eller evt. lokal døgnbemandet politistation. Hav altid sådanne tlf. nr. lagt ind i mobiltelefonens hukommelse inden turafvikling)

Hårdt vejr eller andre forhold kan gøre, at det vil være hensigtsmæssigt at indkalde ekstern hjælp tidligere, ligesom det i forhold til skandinavisk terræn – især hvor der ikke findes mobildækning – vil være hensigtsmæssigt i mange tilfælde at sende et tomandshold af turlederne af sted for at skaffe hjælp, når man opdager, man mangler en deltager, og en indledende rudimentær eftersøgning ikke har givet positivt resultat.

Punktafsøgning:

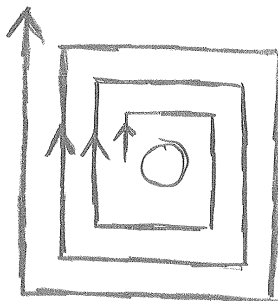
Hvis man ved, at den vækblevne person med sikkerhed har været på et bestemt punkt på et bestemt tidspunkt, men ikke ved, hvilken retning personen kan have taget, kan man benytte to forskellige former for punktafsøgningsprincipper:

Man starter eftersøgningen på det punkt, den vækblevne med sikkerhed har befundet sig på – derefter bevæger man sig rundt i ”møllevingestruktur” som vist på tegningen. Det er selvfølgelig en meget stor fordel, hvis man kan disponere over et antal personer i forbindelse med eftersøgningen. ”Møllevingerne” laves tilstrækkeligt lange, til at man er sikker på, at den eftersøgte person befinder sig inden for det afsøgte område.

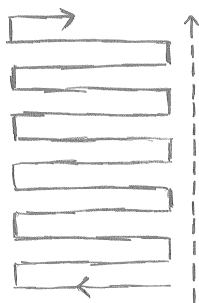
Ideelt set skal der være visuel afstand mellem de enkelte ”møllevinger”, ligesom man – stadig ideelt set – skal have visuel kontakt til de personer, som afsøger de nærmeste ”møllevinger”.

En mindre mandskabskrævende version af punktafsøgningen er egentlig en variant af den metode, man kan benytte, hvis man selv er blevet væk fra en sti eller lignende.

Her starter man igen i det sidst kendte punkt. Herefter bevæger man sig udefter i stadig større firkanter. Igen her bør der – ideelt set – være visuel kontakt mellem de enkelte firkanter for dermed at sikre, at alle områder er gennemført.

Terrænafsøgning:

Den stiplede linie markerer igen den sti eller kurs, den vækblevne har forsøgt at følge. Hvis arealet til højre for den stiplede linie er af en sådan beskaffenhed, at det ikke giver umiddelbar mening at påbegynde eftersøgning her (meget stejl fjeldside, sø- eller vandområder, impassabel elv, etc), kan det viste eftersøgningsmønster benyttes.

Faste planer og turinformation:

En meget vigtig grundregel i forbindelse med alle typer af aktiviteter, som indebærer nogen form for risiko, er selvfølgelig at orientere andre personer om sin forventede rute, samt forventet hjemkomsttidspunkt.

Undervejs på en sådan tur vil det være decideret uhensigtsmæssigt at afvige fra den planlagte rute, med mindre meget tungtvejende grunde taler derfor. Skulle der ske et uheld, vil det nemlig være i områderne omkring den planlagte rute, eftersøgningen bliver startet!

I fjeldene i Norge og Sverige findes forskellige systemer på de betjente fjeldhytter og fjeldstationer, hvor man kan aflevere sine turplaner.

Sporing:

At kunne følge en persons eller et dyrs spor igennem terrænet er en teknik, som kræver meget lang tids øvelse at meste fuldstændigt.

Alligevel vil et vist grundlæggende kendskab til sporingsteknikker muliggøre en mere kvalificeret eftersøgningsindsats i de tilfælde, hvor det omkringliggende terræn rent faktisk frembyder muligheder for egentlig sporing.

I et normalt dansk skovterræn – med masser af veltitrådte og grusbelagte stier, er sporing praktisk taget umuligt, men bevæger personen sig uden for de befæstede stier, vil selv en relativ nybegynder i sporingkunsten ret nemt kunne følge i hvert fald visse spor.

Vigtigst i forbindelse med sporing er selvfølgelig at finde en hvilken som helst påvirkning af

terrænet, som med sikkerhed indikerer, at den eftersøgte har passeret det pågældende sted; men næsten lige så vigtigt er det for eftersøgningsmandskabet, at de er i stand til korrekt at fortolke de efterladte spor, således at de ud fra sporene kan udlede i hvilken retning, den eftersøgte har bevæget sig.

I træningsprocessen, hvor man træner sig til at kunne følge et spor, vil det ofte være en hjælp at dele de forskellige terrænpåvirkninger op i følgende kategorier:

Fladtrådthed:

Sædvanligvis vil fladtrådthed under forskellige former nok være det lettest genkendelige af de forskellige former for terrænpåvirkninger, den eftersøgte laver i sin færd gennem terrænet. Fladtrådthed kan selvfølgelig være det typiske fodspor; men kan også være en lille detalje, som fx en sten, der er trådt lidt ned i det omkringliggende grus.

Normalt vil man ikke være opmærksom på, at man rent faktisk sætter meget tydelige fodspor, når man fx. går hen over en bladdækket skovbund. Hvis man kigger nøje efter, vil man kunne se stederne, hvor bladene er blevet fladtrykte.

Når man finder et sådant fladtrykt sted, går man meget forsigtigt til værks og fjerner de pågældende blade et for et. Der vil meget ofte være et distinkt fodaftryk i den bløde skovjord nedenunder bladene!

Når man undersøger sådanne spor, er det ofte nødvendigt at knæle eller endog ligge ved siden af sporet for at se de finere detaljer. Man kan ikke se detaljerne i et spor fra fuld ståhøjde!

Overførsel:

Når ting, flytter sig, er det et tydeligt eksempel på, at nogen eller noget har forstyrret stedet. Der kan helt typisk være tale om et lille sprøjt af vand, som findes ved siden af en vandpyt, eller en smule fugtig jord i skridtafstand fra vandpytten. Vandet bliver sprøjtet op af en person, som træder i vandet – desto større kraft der er i nedslaget – desto længere væk bliver vandet sprøjtet. En person i løb vil normalt træde med en større kraft end en gående person – herudfra er det muligt at sige en del om den vækblevne persons ganghastighed på det pågældende sted.

Træder man i en vandpyt vil noget af vandet følge med skosålen de nærmeste tre-fire skridt – et sådant spor kan følges selv på fasttrådt grusvej eller endog asfaltvej. Der er ikke nødvendigvis et fodspor, men måske blot nogle pletter, som ved nærmere eftersyn er en lille smule mere fugtige end de nære omgivelser.

Et andet meget tydeligt eksempel er situationen, hvor man observerer nogle korn af sand eller jord oven på et nedfaldet blad. Kun meget sjældent vil en sådan situation forekomme i naturen, uden at et menneske med en skarpt skåret skosål har passeret forbi og ”kradset” noget jord op med skosålerne. En mønstret sål giver en hel række distinkte spor, som ikke naturligt forekommer i naturen)

Forstyrrelse:

Vores normale skarptskårede skosåler vil meget ofte rive småsten med lige i det øjeblik, vi enten løfter foden eller sætter foden ned. Selv meget små sten flytter sig ikke af sig selv, og dyrene vil kun meget sjældent bevæge sig på en sådan måde, at småsten flytter sig – i et sådant tilfælde vil dyresporet normalt være helt distinkt synligt.

Småsten, som ligger uforstyrret, vil – bla pga regnvejr - synke en smule i jorden og så at sige klistre sig til den omgivende jord eller sand.

Prøv at gå nogle få skridt ad en grusbelagt sti eller indkørsel. Observer derefter din valgte rute meget nøje. Med nogle få skridts mellemrum vil det være tydeligt at se, hvordan en lille småsten er blevet løftet op af det hul den lå i og flyttet nogle centimeter videre.

Teknikken er ikke kun brugbar på indkørsler og grusbelagte stier. På alle områder, hvor der fx er småsten eller lignende, vil man kunne finde sådanne spor.

Man kan føle forskel på en småsten, som er blevet forstyrret på denne måde, og en sten af tilsvarende størrelse, som ikke er blevet forstyrret. Det kræver betydeligt mere kraft at vrikke en sten op ad det ”hul”, den befinder sig i, end at skubbe den i forvejen forstyrrede sten et par centimeter videre.

Fysiske påvirkninger:

Fysiske påvirkninger dækker de former for påvirkninger, som et menneskes vægt forårsager, når mennesket bevæger sig igennem landskabet. Meget tydeligt er fx knækkede grene og kviste, hvor en person har mast sig igennem et tæt buskads. Mindre synligt er knækkede græsstrå, som en person har trådt på. Er man RIGTIG omhyggelig, kan man faktisk følge en persons spor tværs over en græsplæne; men der skal altså noget øvelse til, før man når dertil!

Finder man fx knækkede græsstrå kan man ved at behandle et tilsvarende græsstrå på samme måde danne sig en relativ sikker formodning om sporets alder.

Generelt om sporing:

Sporing er oftest en langsommelig affære, idet det tager tid at iagttage sine omgivelser så detaljeret, som det kræves for at kunne gennemføre en decideret sporing. Er man begynder

ud i kunsten, vil det i starten være en fornuftig ting at markere de enkelte fundne spor – fx blot med knækkede kviste, som placeres bag ved det fundne spor eller påvirkning. Meningen med hele øvelsen er ikke nødvendigvis at kunne følge hvert enkelt fodspor den vækblevne har sat, men nærmere at etablere den generelle kurs, som den vækblevne har fulgt gennem landskabet. På denne måde kan man genfinde sporet, selv om man passerer områder, hvor der pga forskellige terrænstrukturer ikke findes spor eller påvirkninger.

Med mindre man er fuldblodsindianer med livslang erfaring i spring, vil det normalt ikke være muligt at komme med et præcist gæt på et spors specifikke alder. Eneste undtagelse herfra er selvfølgelig helt klare eksempler, hvor man ved, det har regnet nogle timer forinden eller man fx. finder små stænk af vand fra en vandpyt på en ellers solrig dag.

At markere et spor andre kan følge:

I visse tilfælde kan det være formålstjenligt med sikkerhed at markere et spor, som andre kan følge.

I en situation i forbindelse med eftersøgning eller decideret redningsarbejde, hvor man kan påregne en større accept af forstyrrelse af naturområdet, kan man benytte samme princip, som de kanadiske pelsjægere brugte til at markere deres stier, nemlig med jævne mellemrum at skære en strimmel bark af træerne langs stien. I alle normale forhold kan denne metode dog ikke anbefales, da det selvfølgelig vil påføre de beskadigede træer nogen form for degradering i deres forsvar mod indtrængende skadedyr og bakterier.